

References

1 Moldashev, A.B. Food security of Kazakhstan / A.B. Moldashev, M.T. Kantureev, A.G. Madieva // Problems of the agricultural market. - 2020. - №1. - C11-17.

2 Altukhov, A.I. Paradigm of food security in Russia: monograph / A.I. Altukhov. - Moscow: the Personnel reserve Fund, 2019. - 682 p.

3 Mizanbekova, S.K. Key problems of food security /S.K. Mizanbekova, I.P. Bogomolova, L.T. Pechenaya // Izvestiya NAS RK. Series of agricultural Sciences.-2016.- No. 1.- P. 134-142.

4 Yashkova, N.V. Indicators of food security/ N.V. Yashkova // Fundamental research. - 2019. - № 1. - P. 58-63.

5 Maslova, V.V., Production and competitiveness of grain and its processing products in the EEU member States / V.V. Maslova, N.F. Zaruk, M.A. Avdeev // Economics of agricultural and processing enterprises. - 2017. - №9. - From 19-24.

6 Jusibalieva, A.K. Food industry of Kazakhstan in the conditions of the EEU / A.K. Jusibalieva, G.I. Akhmetova, Zh. Ataniyazov //Problems of the agricultural market. - 2019. - no. 4. - P. 134-141.

7 Bezdenezhnykh, V. Integrated approach to forming methods and mechanisms for ensuring economic security in the agro-industrial complex based on risk management of a complex multi-level organization / V. Bezdenezhnykh, L. botasheva, N. Ryzhenkova / / agro-industrial complex:Economics, management. - 2019. - №12. - P-4-15.

8 Klimuk V.V. resource Efficiency as a component of economic security / V. . Klimuk, Yu. a. Kuznetsova //International journal of applied and fundamental research, 2016, no. 7, Part 1, Pp. 65-69.

9 Plotnikov, V.A. Analysis of models for ensuring national food security/ V.A. Plotnikov, M. V. Suleymanova / / Economics of agricultural and processing enterprises.-2019.-No.5.-P.7-12.

FTAMP 68.75.13

ӨОЖ 338.43

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ҰН ТАРТУ САЛАСЫ

МУКОМОЛЬНАЯ ОТРАСЛЬ РЕСПУБЛИКИ КАЗАХСТАН

FLOUR-MILLING INDUSTRY OF THE REPUBLIC OF KAZAKHSTAN

А.М. ДҮЙСЕБАЕВА

аға оқытушы

«НАРХОЗ» Университеті, Алматы, Қазақстан

d-aizhan@mail.ru

А.М. ДҮЙСЕБАЕВА

старший преподаватель

Университет «НАРХОЗ», Алматы, Казахстан

A. DUISEBAYEVA

Senior Teacher

University «NARXOZ», Almaty, Kazakhstan

Аңдатпа. Қазақстанның ұн тарту саласының қазіргі жағдайы және серіктестердің ұн тарту өндірісін дамытуға өзара тиімді ынтымақтастығының әсері көрсетілді, өйткені ел экономикасының тұрақты өсуі агроөнеркәсіптік кешеннің ұн тарту кәсіпорындары үшін маңызды мәнге ие. Ұн тарту өнеркәсібі нарықтың тағам сегментінің стратегиялық маңызды секторларының бірі болып табылады. Халықты ұн өнімдерімен тұрақты қамтамасыз ету – республиканың азық-түлік қауіпсіздігін құрайды. Мақалада нақты деректер негізінде қазақстандық ұн тарту өнімдерін өндіру, өткізу серпіні талданды. Облыстар бойынша рейтинг, 2019 жылы қайта өңдеу өнімдерінің көшбасшылары, астық пен ұн бағасының мониторингі, оған сұраныс, өнім ассортименті, сапасы, логистикалық инфрақұрылым, әріптес елдердің протекционистік саясаты ұсынылды. Ұн нарығына қатысушылардың ұзақ мерзімді, өзара мүдделі қарым-қатынасы - сенімділік, интеграция, өзара байланыс, ынтымақтастық, уақтылы, жедел, үздіксіз жеткізу сияқты факторларды қарастыратын маңызды құрал. Зерттеу нәтижелері бойынша автор ұсақ диірмендерді біріктіру қажеттілігі

Аннотация. Показаны современное состояние мукомольной отрасли Казахстана и влияние взаимовыгодного сотрудничества партнеров на развитие мукомольного производства, поскольку устойчивый рост экономики страны имеет важное значение для мукомольных предприятий агропромышленного комплекса. Мукомольная промышленность является одним из стратегически важных секторов пищевого сегмента рынка. Стабильное обеспечение населения мукомольной продукцией – составляющая продовольственной безопасности республики. В статье на основе фактических данных проанализирована динамика производства, реализации казахстанской мукомольной продукции. Представлены рейтинг по областям, лидеры продуктов переработки в 2019 г., мониторинг цен на зерно и муку, спроса на нее, ассортимент, качество продукции, логистическая инфраструктура, протекционистская политика стран-партнеров. Отмечается, что долгосрочные, взаимозаинтересованные отношения участников рынка муки – важный инструмент, рассматривающий такие факторы, как надежность, интеграция, взаимосвязь, сотрудничество, своевременная, оперативная, бесперебойная доставка. По результатам исследования автор делает вывод о необходимости объединения мелких мельниц, поскольку конкурентоспособную продукцию могут вырабатывать только крупные и средние мельницы, мощность которых не ниже 6000 т/сут. Мука мини-мельниц, как правило, не соответствует требованиям ГОСТ по показателям: зольность, крупность помола. Высокотехнологичные мельницы (крупные и средние) позволят обеспечить выпуск высококачественной муки, пригодной для внутреннего и внешнего рынков.

Abstract. The current state of the flour-milling industry in Kazakhstan and the influence of mutually beneficial cooperation between partners on development of flour-milling production are shown, since the sustainable growth of the country's economy is important for the flour-grinding enterprises of agro-industrial complex. The flour-milling industry is one of the strategically important sectors of food market segment. Stable provision of the population with flour-milling products is a component of the republic's food security. Based on actual data, the article analyzes the dynamics of production and sales of Kazakhstani flour-milling products. The rating by regions, leaders of processed products in 2019, monitoring of prices for grain and flour, demand for it, assortment, product quality, logistics infrastructure, protectionist policies of partner countries are presented. It is noted that long-term, mutually interested relations of the flour market participants are an important tool considering such factors as reliability, integration, interconnection, cooperation, timely, prompt, uninterrupted delivery. According to the results of the study, the author concludes that it is necessary to unify small mills, since only large and medium-sized mills with a capacity of at least 6,000 tons / day can produce competitive products. Flour of mini-mills, as a rule, does not meet the GOST requirements in terms of: ash content, grind size. High-tech mills (large and medium-sized) will ensure production of high-quality flour suitable for domestic and foreign markets.

Ключевые слова: агропромышленный комплекс, пшеница, производство, мука, мукомольная продукция, качество, экспорт, цена, логистика, инфраструктура, продовольственная безопасность.

Key words: agro-industrial complex, wheat, production, flour, flour-milling products, quality, export, price, logistics, infrastructure, food security.

сыз етіледі. Ұнға және одан өндірілетін нан өнімдеріне деген сұраныс азаймайды, себебі олар алғашқы қажеттілік тауарлар қатарына жатады. Сондықтан ұн тарту өнеркәсіптері тұрақты өткізу нарығына ие, бұл өнім өндірісінің қатты құлдырауын болдырмауға мүмкіндік береді.

Ұн өндірісі көлемінің оң өсіміне жалпы экономиканың жағдайы, халықтың тіршілік деңгейінің өсуі, негізгі тұтынушы болып табылатын макарон, кондитерлік өнеркәсіптің дамуы, біріккен компаниялар санының және саладағы қуаттардың артуы, өскен әлеуетті мүмкіндіктер мен ұн экспорты үлесінің жоғарылауы ықпал етті, осындай оң көріністен кейін қазіргі кезде ұн тарту саласында бірқатар мәселелер туындай бастады.

Бидай ұнының әлемдік нарығындағы мәселелердің бірі негізгі экспорттаушы елдер нарықтағы өздерінің позицияларын жоғалтуы, оның себебі импорттаушылар өздерінің өндірісін белсенді дамытуда.

Соңғы үш жыл ішінде International Trade Center бағаларына сәйкес әлемдік ұн саудасының көлемі салыстырмалы түрде тұрақты болып қала береді және жыл сайын шамамен 14,35 млн тоннаны құрайды. Бұл ретте бидай ұнын орташа өлшенген бағасы соңғы 10 жылда ең төмен болып қала береді, бірақ өсу динамикасы әлсіз.

Біздің бағалауымызға сәйкес, 2000 жылдан бастап 2019 жылға дейін бидайдың әлемдік сауда көлемі 1,65 есе, ұн 79%-ға артты. Әлбетте, жақын арада бұл тренд сақталады [2].

Зерттеу материалдары мен әдістері.

Зерттеудің дерек көзі ретінде маркетингтік зерттеудің екінші реттік ақпарат әдісі қолданылды.

Зерттеуге қажетті ақпаратты жинау барысында: Қазақстан Республикасы Ұлттық экономика министрлігі Статистика комитетінің жариялымдары, Қазақстан Республикасы Қаржы министрлігі Кедендік бақылау комитетінің статистикалық деректері, Қазақстан Республикасының статистика агенттігінің деректері, бүкіл әлемдік Сауда Ұйымының деректері, ауыл шаруашылығы саласын дамыту бойынша мемлекеттік бағдарламалары, сондай-ақ International Trade Center мәліметтері мен мамандандырылған басылымдарда, бұқаралық ақпарат құралдары мен Интернетте орналастырылған ақпараттық, талдамалық және сараптама-лық материалдар пайдаланылды.

Зерттеу объектісі ұн тарту саласының қазіргі кездегі жағдайы болып табылады.

Зерттеу әдістері ғылыми абстракция мен экстраполяция, индукция мен дедукция әдістері болып табылды.

Жалпы ғылыми әдістер мен тәсілдер, талдау және синтездеу әдісі, жүйелі және кешенді тәсілдерді қолдану негізінде жүзеге асырылды, ресми статистикалық материалдар мен интернет желісінің ақпараттық

әлеуетінен басқа жеке бақылаулар мен ғылыми және тәжірибелік қызметтің қорытындыларының деректері пайдаланылды.

Нәтижелер және оларды талқылау.

Қазақстан бидай экспорттаушы мемлекеттердің ондығына кіреді. Бүкіл әлемдік Сауда Ұйымының деректеріне сәйкес аралығында соңғы жылдары рейтинг нәтижесінде бидайды экспортқа шығару қорытындысына сүйенсек Қазақстан 9-орынды иеленді.

Қазақстан үшін дәстүрлі экспорт нарықтары болып табылатын Орталық Азия мемлекеттері (Өзбекстан, Тәжікстан, Қырғызстан, Ауғанстан, Түркменстан).

Қазіргі таңда Қазақстан Республикасында ұн тарту кәсіпорындарының саны шамамен 350, ал алдағы жылдары, осы саладағы сарапшылардың пікірінше, баржоғы 40-50 ірі ұн тарту кәсіпорындары өз қызметін жалғастырады. Мұндай жағдайда зерттеп отырған Алматы облысының 28 шағын, орта, ірі ұн тарту кәсіпорындар саны он есе қысқарса, Алматы облысы бойынша 4-5 бәсекеге қабілетті кәсіпорын қалуы ықтимал. Сондықтан Қазақстанның көптеген диірменшілері қазіргі уақытта өз қызметін қолдауға бар күш-жігерін салуда. Шағын кәсіпорынмен қатар, нарықтың ірі ойыншылары тиімді маркетингтік құралдарды қолдануға тырысады.

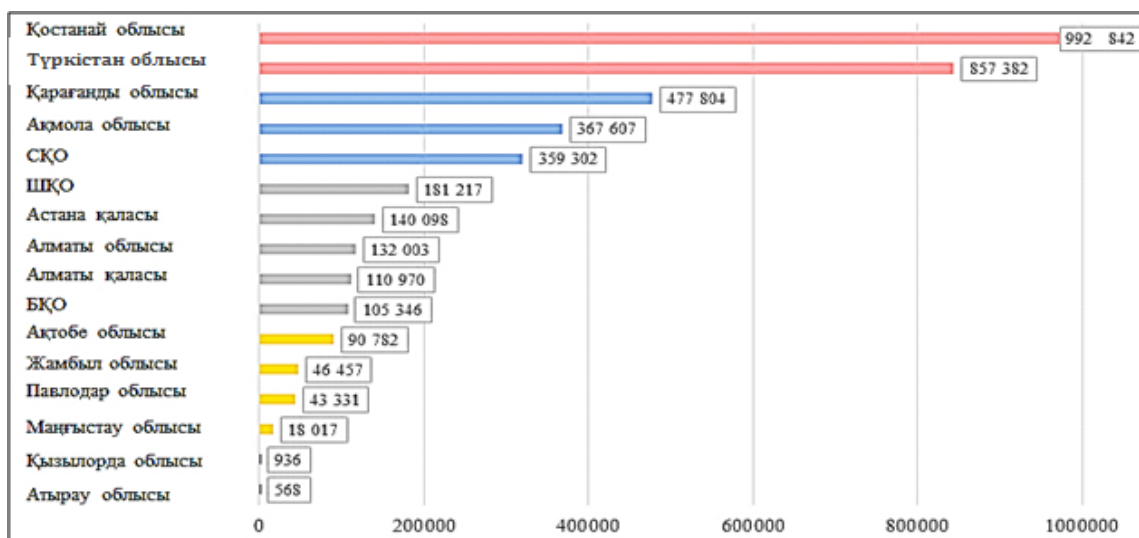
Жаңа ойыншылар үшін бәсекелестік, ең алдымен, бірегей сауда ұсыныстарын құра отырып, тек жергілікті шеңберде болуы мүмкін. Сонымен қатар, ұн нарығы өте тез дамуда, кәсіпорындардың қуаты мен компаниялар арасында бәсекелестік өсуде, салалық өнімді өткізудің жаңа нарықтарына шығудың қажеттілігі де сезілуде.

Өнеркәсіптің өңдеу секторында жүргізілетін нарықтық реформалар мен шаруашылық жүргізуші субъектілердің қызмет етуі, саланы дамытуға септігін тигізді. Серіктестерінің құрамына ауыл шаруашылық құрылым, өңдеуші кәсіпорындар, сауда дилерлері, сонымен қатар қаржылық мекемелер кіретін біріккен корпоративтік кәсіпорындардың құрылуы оң түбегейлі өзгерістердің бірі болғаны анық, бірақ мұндай кәсіпорындар өте аз.

Біріккен компаниялардың дамуы өндірістің технологиялық үрдісін сақтау қағида-сы бойынша жүргізілді: дән-дайындау-өңдеу-нан өнімі. Кәсіпорынды технологиялық тізбек бойынша біріктірудің пайдасы астықтың кепілді өткізілуін, трансакциялық шығындардың төмендеуін, өнімді сатудың қосымша арналарын, ұн тарту саласының инвестициялық тартымдылығының өсуін, жаңа технологияны енгізуін жеделдетуін, соны-

мен қатар дайын ұн тарту өнімнің экспортқа шығару деңгейінің өсуін шарттайды.

Ал Қазақстан облыстары бойынша ұн өндірісінің рейтингін келесі суретте көре аламыз (1 сурет).

Ескерту – [2] Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылық министрлігі

1 сурет – Қазақстан Республикасы аймақтарының 2019ж. ұн өндірісінің көлемі, тонна

2019ж. Қостанай және Түркістан облысында ұнның өндіріс көлемі 47,4%-ды құрады. Ал елдің солтүстік өңірлерінде 320 мың тоннадан 480 мың тоннаға дейін ұн өндірілді.

Сондай-ақ, Батыс өңірінде ұн өндіру мөлшері төмендеді: Атырау облысы – 0,6 мың тонна, Қызылорда – 0,9 мың тонна өндірсе, Маңғыстау облысында – 17,1 мың тоннаны құрады. 2019 жылдың қорытындылары бойынша Қазақстанның ұн тарту саласында рекорд жасалды: ұн экспортының көлемі шамамен 2,4 млн тоннаға жетті. Ал осы ағымдағы жылда 1,4 млн тонна ұн экспортқа жөнелтілді [3,4].

Ақшалай мәнде экспорттау 493,7 млн \$ құрады. Қазақстандық ұнның 57% экспорты Ауғанстан нарығына жіберілді (1,4 млн тонна ұн). Ұн экспорты көлемдерінің азаюы маусымдық ауытқуларға емес, астықты импорттайтын елдердің қабылдаған қорғаныс шараларына байланысты. Бұл шаралар қазақстандық ұн экспортының төмендеуіне әкелді.

Біздің бағалауымызша, 2019 жылы әртараптандырылған импорты бар елдердің еркін нарығының көлемі шамамен 7,9 млн тоннаны құрады, бұл әлемдік сауда көлемінің 54%-ы. Алайда, осы нарықтарда ірі экспорттаушылардың қатысуы маңызды болып қала береді.

Көптеген жылдар бойы ұн тарту өнімдерінің әлемдік сауда көшбасшылары Түркия мен Қазақстан болып отыр, олар жыл сайын әлемдік экспорттың 40%-ын қамта-

масыз етеді. Бұл ретте көшбасшылар үшін 2019 жылдың қорытындысы бойынша жеткізілімдер көлемінің қысқаруына тән (тиісінше -5% және -1%). Түркия үшін қалыптасқан жағдай белгілі бір дәрежеде АҚШ-пен сауда қақтығысы шеңберіндегі экономикалық дағдарыспен байланысты. Қазақстандық ұн экспортының қысқаруының негізгі факторы – импорттаушылардың өздерінің өндірісін дамытуы [5].

Сондай-ақ 2019 жылы Пәкістан (+ 38%) мен Мысыр (+70%) ұнды жеткізудің негізгі экспорттаушыларының арасында тиісінше бесінші және алтыншы орындарды алады. Егер Пәкістан өз өндірісінде бидайға деген ішкі сұранысты толық қанағаттандырса, Мысырдың ішкі астық тұтынуының шамамен 40%-ы импорттық шикізат есебінен қалыптасады, сондықтан ол бидай импорты бойынша әлемдік көшбасшы болып қалады.

Германия ЕО-ң ішкі нарығына дәстүрлі бағытталған ТОП-10-дағы ең тұрақты экспорттаушылардың бірі болып табылады. 2019 жылы аталған елден экспорттық жеткізілімдер көлемі, өткен жылғы көрсеткіштен 2%-ға төмен болды.

2019 жылдың қорытындысы бойынша бидай ұнының ТОП-10 экспортаушыларына шамамен 306 мың тоннамен Украина кірді, бұл әлемдік сауданың жалпы көлемінің 2%-дан астамын құрайды және бұл ретте 2017 жылғы көрсеткіштен 31%-ға төмен (442 мың тонна).

Бұл ұн тарту нарығындағы бәсеке-лестікті арттыратын басқа ойыншылардың позицияларының нығаюын көрсетеді. Таяу Шығыс, Орталық Азия, ЕО және Оңтүстік Америка экспорттаушыларының негізгі жеткізілімдері маусым айының ортасында жүзеге асырылады, ал Түркияға жеткізу шыңы маусым айының басына келеді.

Ал Қазақстан мен Аргентина экспорт көлемін тиісінше 16% және 18%-ға қысқартты. Бұл ретте Қазақстан үшін де, Аргентина үшін де негізгі жергілікті нарықтарға жеткізілімдердің қысқаруы тән [6].

2019 жылдың қорытындысы бойынша, International Trade Center бағалауына сәйкес, Аргентинадан Бразилияға жеткізу 16%-ға, ал Боливияға 10%-ға қысқарды, бұл осы елдер импортының жалпы қысқаруына сәйкес келеді (тиісінше -16% және -12%).

Қазіргі уақытта тұтынушының қажеттілігін қанағаттандыру мақсатында ұн өндірудің жалпы көлемі ірі, орта және шағын ұн тарту кәсіпорындарымен жүзеге асырылады. Шағын кәсіпорындар санының басым үлес салмағына қарамастан, ұн өндірудің жалпы көлемінің үлкен үлесі ірі және орташа ұн тарту кәсіпорындарымен жүзеге асырылады. Бұл ұн тарту саласын дамытудың оң үрдісі болып табылады, өйткені болашақта Қазақстанның ұн тарту өнеркәсібінің бәсекеге қабілеттілігін қалыптастыруда ірі ұн тарту кәсіпорындардың рөлі зор. Қазақстанда астықты қайта өңдеу құрылымында мақсатты пайдалану бойынша 80,5% – ұнға, 10% – жемге, 4,5% – спирт өндірісіне, 3,9% – жармаға келеді. Қазақ тағамтану академиясының мамандарының зерттеулері бойынша халықтың рационында тазартылған тағам – майда тартылған бидай ұны, витаминдер, минералды заттар өте аз қамтылған өнімдер басым екенін атап өтті. Алайда қазіргі уақытта тұтынушылардың витаминдермен, ақуыз және минералды заттармен байытылған өнімге деген сұранысы біртіндеп артып келеді.

Қазіргі таңда тұтынушылар арасында салауатты өмір салтын ұстанатын клиенттердің пайызы өсу барысында, сондықтан астықтан өңделген нан өнімдерін тұтыну деңгейі төмендеуде, бұл баға элементіне теріс әсер етеді. Астықтың нарықтық бағасының деңгейі сұраныс пен ұсыныстың арақатынасымен айқындалады, ал табиғи және климаттық жағдайлар мен басқа да факторларға байланысты жеткізілім (және нарықтық баға) жыл сайынғы ауытқуларға ие.

Мемлекеттік сатып алу шаралары минималды кепілдік берілген бағаларды белгілеу арқылы жеңілдетіледі. Мемлекет та-

рапынан нанның бағасын жасанды түрде ұстап тұру тұтастай алғанда бизнестің стратегиялық менеджментіне сәйкес келмейді, нәтижесінде тұтынушы сапасына және түрлі ассортиментке қанағаттанбайды. Жағдай астық өндірушілерді субсидиялау жолымен және халықтың осал топтарына әлеуметтік қарта ұсыну жолымен шешілуі мүмкін. Ұн тарту саласында қолайлы жағдай жасау үшін, көтерме және бөлшек сауда, астық жеткізу, сақтау бағасын тұрақтандыру мақсатында ресурстардың бағасын қалыптастыру үрдістерін мемлекеттік реттеу қажет. Қазіргі уақытта астықты қайта өңдеушілер түрлі технологияларды және өндірістік жабдықтарды пайдаланады.

Өндірістің әр түрлі қуаттары мен ауқымдары үшін шығындар нормаларының белгілі бір деңгейі жоқ. Мемлекеттік реттеу жүйесіндегі негізгі шара – ұн өндірушілер кірістерінің тұрақтылығын қамтамасыз ететін белгілі бір баға деңгейін қолдау болып табылады. Осы мақсатта мемлекет баға белгілейді, субсидиялар мен компенсацияларды шығарады. Сонымен қатар, нарықтық баға астықты қайта өңдеушілердің мүддесін қанағаттандырмайды, себебі олар астыққа деген сұраныс пен ұсыныстың теңгерімсіздігімен байланысты. Ішкі нарықты ұн тарту өнеркәсібінің өнімдеріне бағалардың негізсіз көтерілуінен қорғау үшін, бағаларды реттеудің келесі әдістері ұсынылады, олар төмендегілерге негізделген:

- сауда және қайта өңдеу өнеркәсібіндегі пайдаға шектеу енгізу негізінде бөлшек, көтерме сауда, астық, ұн және нан бағалары арасындағы қарым-қатынасты орнату;

- бюджет есебінен мемлекеттік қорға сатып алудың екі бағасын енгізу: жалпы сатып алу бағасының 2/3 бөлігі болып табылатын бағалар және сатып алу бағасының 1/3 мөлшеріне тең бюджеттік сыйақымен сатып алу бағалары.

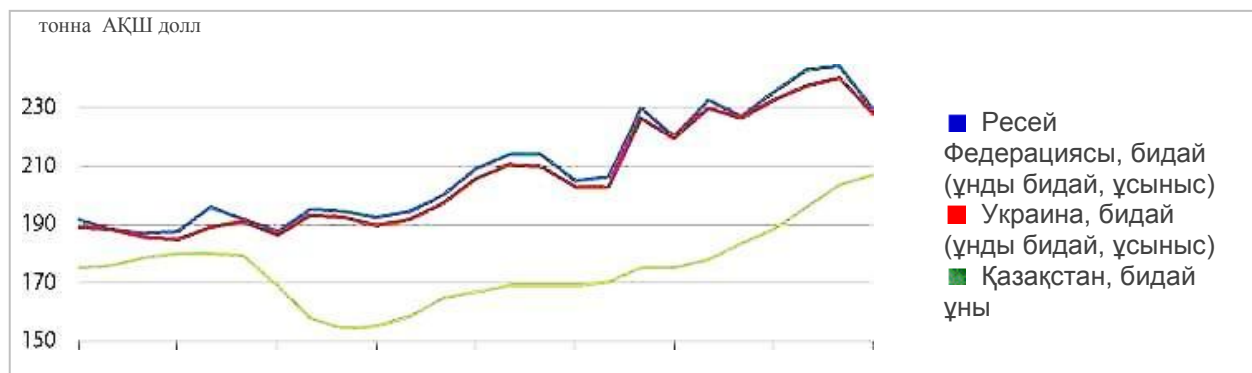
Қазақстандағы бидай мен ұн нарығындағы баға саясатын қарастыратын болсақ, бидайдың бір тоннаға орташа есеппен экспорттау бағасы 170-200 доллар болса, онда бір тонна үшін ұн бағасы 230-300 доллар. 2019 жылы экспортқа шығарылған ұнның орташа бағасы 1кг-ға 186 теңгені құрады.

Астыққа орнатылған экспорттық бағалар, әдетте, импорттаушылар тарапынан сұраныстың артуы мен 2019 жылы астық өндірісінің әлсіреуіне байланысты. Қазақстандағы 2019 жылғы астық пен ұн экспортының бағасы (тонна, теңге, ҚҚС 12%

қоса), 2018 жылмен салыстырғанда 20 пайызға жоғары болды.

Бидай мен бидай ұнына ішкі бөлшек сауда бағасы соңғы алты айда тұрақты болып қалды немесе аздап өсті, ал 2019 жылғы экспорт бағасының өзгеруіне және жергілікті валюталардың әлсіреуіне сәйкес олар өткен жылмен салыстырғанда сәйке-

сінше 20 пайызға жоғары болды. 2019 жылдың алдын ала деректері бойынша өңірдің экспорттаушы елдерінде бидайдың экспорттық бағасы Ресей Федерациясы мен Украина мемлекеттерінде халықаралық нарықтағы үрдістерге сәйкес төмендеді (2 сурет).

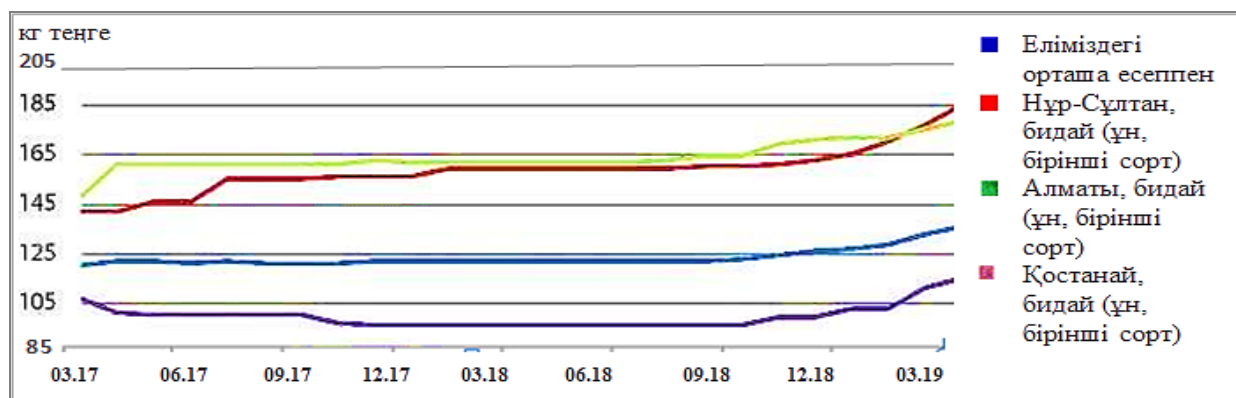

Ескерту – [7,8] Статистика агенттігі Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылық министрлігі

2 сурет – ТМД елдеріндегі 2018-2019 маркетингтік жылдағы ұн астығының экспорттық бағасы

2019 жылы бағаға қолайлы өндірістік болжамдар және экспортқа сұраныстың төмендеуі әсер етті. Дегенмен, 2018 жылы өндіріс көлемінің қысқаруы және жоғары

экспорттық сатылымдар бидайдың экспорттық бағасын жоғары деңгейде ұстап тұрды. Келесі суретте Қазақстандағы ұнның бөлшек бағасы келтірілген (3 сурет).

Ескерту – [9,10] Қазақстан Республикасының Ауыл шаруашылық министрлігі

3 сурет – Қазақстандағы 2018-2019ж. ұнның бөлшек бағасы

2019 жылғы алдын ала деректеріне сәйкес Нұр-Сұлтан қаласындағы ұнның бөлшек бағасы 1 кг-ға 185 теңгені құраса, Алматы мен Қостанайда сәйкесінше 178 және 115 теңгені құрады. Жоғарыдағы мәліметтерді саралау негізінде зерттеліп отырған саланың макроортасына талдау жүргізу қажеттігі туады.

Тұжырымдар.

1. Қазіргі заманғы жағдайына жүргізілген талдау бойынша Қазақстанда 350 ұн тарту кәсіпорындары бар, олардың ішінде

150-ден астам шағын-диірмендер, олардың саны басым болуына қарамастан, ұн өндіру көлемінің көп үлесін ірі және орта кәсіпорындар қамтиды.

2. Шағын диірмендер құндылықты құру тізбегін дамыту барысында бірігіп жұмыс атқарса, дамуына үлес болар еді, шағын диірмендердің мықты жақтары – олар заманауи технологияларға бағдарлануға тырысуда, әлсіз жақтары – шағын диірмендер маркалары туралы хабардар аз, мүмкіндігі – ірі экспорттаушылар қатарына қосылу, ал

қауіп-қатері – ішкі тұтынумен қатар экспорттың азаюы. Сонда да тұтастай, сала бойынша ұн тарту өндірісі көлемінің тұрақты өсімі байқалады.

3. Осындай жағымды беталыстармен қатар, зерттеу барысында, өндірістік қуатын қолдану деңгейі төмен, жабдықтардың тозуы, өзіндік құн құрылымында материалдық шығын үлесінің тұрақты өсуі, ұнның санаулы сұрыптамасы секілді мәселелер анықталды.

4. Бүгінгі күнге мемлекет тұрғысынан ұн тарту саласын қолдау белсенді жүргізіліп жатыр.

Әдебиеттер тізімі

1 Доскеева, Г.Ж. Тұрақты жағдайындағы агроөнеркәсіптік кешенді мемлекеттік реттеу: оқу құралы / Г.Ж. Доскеева, У.К. Керимова. - Алматы: TST-Company, 2016. - 330 б.

2 Молдашев, А.Б. Повышение конкурентоспособности аграрного сектора Казахстана в условиях ЕЭП и ВТО / А.Б. Молдашев // Проблемы агорынка. – 2015.-№1.- С. 5-8.

3 Мадиев, Г.Р. Направления специализации в сельском хозяйстве Жамбылской области / Г.Р. Мадиев // Проблемы агорынка. – 2019.-№4.- С. 76-85.

4 Отчет о реализации Государственной программы развития агропромышленного комплекса Республики Казахстан на 2017-2021 годы [Электронный ресурс].-2019.- URL: <https://mgov.kz> (дата обращения: 26.02.2020).

5 Jussibaliyeva, A.K. Agrarian sector of Kazakhstan in the system of national economy/ A.K. Dzhusibaliyeva, H.N. Mursalova // Problems of AgriMarket. – 2017.- №2.- P.45-52.

6 Национальная экспортная стратегия Казахстана на 2018-2022 год (2017) [Электронный ресурс] URL: <http://www.primeminister.kz/> (дата обращения: 27.02.2020).

7 Статистические данные Комитета по статистике Республики Казахстан (2020) [Электронный ресурс] URL: <http://www.stat.kz> (дата обращения: 01.03.2020).

8 Бюллетень комитета по статистике Республики Казахстан. О внешней торговле и взаимной торговле товарами с государствами-членами Таможенного союза, 2018 г. Серия 7 (2019) [Электронный ресурс] URL: <http://www.stat.kz> (дата обращения: 03.03.2020).

9 Статистический бюллетень «Таможенная статистика внешней торговли» (2020)

[Электронный ресурс] URL: <http://www.stat.kz> (дата обращения: 18.03.2020).

10 Министерство сельского хозяйства Республики Казахстан (2020) [Электронный ресурс] URL: <http://www.mgov.kz/ru/napravleniya-razvitiya/rasteniievodstvo> (дата обращения: 19.03.2020).

References

1 Doskeeva, G.R. state regulation of the agro-industrial complex in the conditions of sustainable development: textbook / G.Zh. Doskeeva, V.K. Kerimova. - Almaty: TST-Company, 2016. - 330 p.

2.Moldashev Improving the competitiveness of the agricultural sector of Kazakhstan in the CES and the WTO // Problems of AgriMarket. – 2015.-№1.-P.5-8.

3.Madiev G.R. Directions of specialization in agriculture of the Zhambyl region / G.R. madiev., A.B. Bekbosynova. // Problems of AgriMarket.- 2019. - N4. - P. 76-85.

4 Report on the implementation of the State program for the development of the agro-industrial complex of the Republic of Kazakhstan for 2017-2021 [Electronic resource]. -2019. - URL: <https://mgov.kz> (date access: 26.02.2020).

5 Josibiah A.K., Mursalova.N. Adgagiapi sector of Kazakhstan in the national economy system // Problems of AgriMarket.- 2017. - №2. - P. 45-52.

6 The National Export Strategy of Kazakhstan for 2018-2022 (2017) [Electronic resource] URL: <http://www.primeminister.kz/> (date of access: 27.02.2020).

7 Statistic data of the Committee on Statistics of the Republic of Kazakhstan (2020) [Electronic resource] URL: <http://www.stat.kz> (date of access: 01.03.2020).

8 Bulletin of the Committee on Statistics of the Republic of Kazakhstan. On Foreign Trade and Mutual Trade in Goods with Member States of the Customs Union, 2018 Series 7 (2019) [Electronic resource] URL: <http://www.stat.kz> (date of access: 03.03.2020).

9 Statistical Bulletin Customs statistics on foreign trade (2020) [Electronic resource] URL: <http://www.stat.kz> (date of access: 18.03.2020).

10 The Ministry of Agriculture of the Republic of Kazakhstan (2020) [Electronic resource] URL: <http://www.mgov.kz/ru/napravleniya-razvitiya/rasteniievodstvo> (date of access: 19.03.2020).